

Nr 80.

Av herrar Petrén och von Koch, *angående skrivelse till Konungen om anordnande av särskilda anstalter för dels smittosamt sjuka alkoholister och dels oförbätterliga alkoholister.*

Enligt lagen om behandling av alkoholister den 30 juli 1913 kunna i den ordning, som i denna lag stadgas, till dryckenskap hemfallna personer i vissa fall på grund av myndighets förordnande intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister. Lagen ifråga förutsätter två slag av allmän anstalt för vård av alkoholister, nämligen *dels* av *staten* för sådant ändamål upprättad anstalt och *dels* av landsting, kommun, stiftelse eller annan för enahanda ändamål anordnad anstalt, vilken av Konungen erkänts såsom allmän. Vid lagens ikraftträdande den 1 augusti 1916 fanns ännu ingen erkänd anstalt, utan har den vid nämnda tidpunkt öppnade statsanstalten å Venngarn ända till förra årets slut varit den enda alkoholistanstalt, å vilken åt dryckenskap hemfallna personer kunnat tvångsinterneras.

Enligt det av Kungl. Maj:t den 17 juni 1916 utfärdade reglementet för Venngarns vårdanstalt för manliga alkoholister är denna framförallt avsedd *dels* för sådana å erkända anstalter tvångsinternerade alkoholister, som icke kunna å sådan behållas utan att äventyra sin eller andra där internerades ändamålsenliga vård eller anstaltens behöriga skötsel, *och dels* sådana, vilka med hänsyn till föregående förhållanden, såsom dåligt uppförande under tidigare vistelse å vårdanstalt, begångna svårare brott, eller dylikt, ej lämpligen kunna vårdas å erkänd anstalt, men äger anstalten ock att i mån av ledig plats mottaga annan manlig, åt dryckenskap hemfallen person, om vilken förordnats, att han skall intagas å allmän anstalt, *eller*, i fråga om vilken, på grund av befarad farlighet för annans person-

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 3 saml. 41 häft. (Nr 80.)

liga säkerhet eller eget liv, gjorts framställning av Konungens befallningshavande om hans intagande tillsvidare i avvaktan på slutligt beslut, eller som begärt att ingå frivilligt enligt lagens 26 §. Uteslutna från anstalten äro dock enligt reglementet personer, som äro behäftade med sjukdom, vilken medför smittofara eller påkallar vård å sjukhus. *På grund av denna bestämmelse kunna smittosamt sjuka alkoholister icke bliva tvångsinternerade.* Detta är naturligtvis ett stort missförhållande. Mot den liknande bestämmelse, som var intagen i det första av fattigvårdslagstiftningskommittén uppgjorda förslaget till reglemente för statsanstalt för vård av alkoholister, riktade också den av Svenska Läkarsällskapet för utredande av frågan om lämpliga åtgärders vidtagande för alkoholmissbrukets bekämpande tillsatta kommittén i sitt yttrande över detta reglemente en skarp kritik, framhållande hurusom det tvärtom rent av kunde ifrågasättas, huruvida icke *det* förhållandet, att en alkoholist lider av en sjukdom som t. ex. syfilis eller tuberkulos i smittosamt stadium, i vissa fall borde vara tillräcklig anledning till hans tvångsinternering («Alkoholen och Samhället», sid. 196). Denna uppfattning synes oss vara fullt riktig, då man har all anledning att betrakta en vårdslös alkoholist, som är behäftad med tuberkulos eller syfilis i smittosamt stadium som en samhällsvådlig individ. En dylik alkoholist borde väl därför framför andra kunna tvångsinterneras, medan för närvarande möjligheten för hans tvångsinternering, som av det ovan anförda framgår, tvärtom är utesluten. Olägenheten härav har vad Stockholms stad beträffar redan givit sig tillkänna. Bland de fall, som hittills blivit anmälda för härvarande nykterhetsnämnd, av vilken undertecknade äro medlemmar, finnes sålunda även en, beträffande vilken är upplyst, att han är behäftad med venerisk sjukdom, och tvänne, som lida av tuberkulos i smittosamt stadium. Till här avhandlade frågor belysande må några uppgifter rörande dessa fall anföras.

Om den förstnämnde är bland annat upplyst: Född år 1883 och gift sedan 1905 har han i äktenskapet fem barn, av vilka de tre genom fattigvårdens försorg äro utackorderade. Som nykter, snäll och arbetsam blir han, då han är drucken, elak och hotfull; började spritmissbruk 1908; är periodvis omöjlig, pantsätter möbler, husgeråd, t. o. m. sängkläder för att få medel till rusdrycker, av vilka han förtär vad han kan komma över, t. o. m. denaturerad sprit; har dömts till böter för fylleri nästan varje år sedan år 1910; lier av venerisk sjukdom, som periodvis är smittosam; hustrun, som blivit smittad av honom, skall för behandling ingå på sjukhus, och fruktar hon att mannen, medan hon vistas där, skall förskingra boet, varför hon önskar hans internering. En var måste väl medge, att det är upprörande, att icke denne person, vilken tillhör en kategori av alkoholister, som faller inom lagens tillämplighetsområde, i det han genom

barnens utackordering »ligger fattigvården till last», skall kunna bliva intagen å alkoholistanstalt.

Vad beträffar de till Stockholms nykterhetsnämnd anmälda alkoholisterna, som lida av tuberkulos i smittosamt stadium, må följande om dem erhållna uppgifter här återgivas:

1) K., f. 1884, ogift, inneboende; började missbruka rusdrycker vid 13—14 års ålder, använder maldrycker, vin, denaturerad sprit och för övrigt vad som helst, dricker då tillgång finnes, både dag och natt, tycks sätta en viss ära uti att konsumera så stora kvantiteter som möjligt; har under senare år upprepade gånger varit dömd till böter för fylleri; har vidare sedan 1901 upprepade gånger varit dömd till dels fängelse, dels straffarbete för snatteri och stöld; har även varit dömd till straffarbete för brott mot krigslagarna; slutligen har han upprepade gånger varit varnad för lösdriveri och en gång blivit dömd till tvångsarbete, vartill han emellertid numera icke kan dömas, då han lider av tuberkulos; har varit intagen å arbetsinrättningen en gång och å allmänna försörjningsinrättningen 7 gånger, senast under 1915, samt 11 gånger vårdats å Katarina sjukhus och upptagningsanstalt för alkoholist. Då han sålunda genom upprepade sjukhusvistelser ligger fattigvården till last, har han blivit anmäld för nykterhetsnämnden, på vars ansökan överståthållareämbetet beslutat, att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholist. Säsom lidande av tuberkulos i smittoförande stadium kan han emellertid icke bli mottagen å Venngrarns alkoholistanstalt, vadan beslutet om hans tvångsinternering under nuvarande förhållanden icke kan verkställas.

2) B., född 1868, ogift; bor på ungarshotell och har på många år ej haft något ordentligt arbete, utan drivit omkring på gatorna och utbudit diverse småsaker och då detta ej inbringat honom tillräckliga inkomster, betolat; han har upprepade gånger varit bötfälld för fylleri och även varit ådömd fängelsestraff för våldsamt motstånd m. m.; flere gånger har han varit varnad för lösdriveri och upprepade gånger även blivit dömd till tvångsarbete, senast 1912, men saknar nu arbetsförmåga, då han lider av tuberkulos; har otaliga gånger vistats å arbets- och försörjningsinrättningarna, flera gånger på grund av alkoholism för kortare tider vårdats å Katarina sjukhus, senast hösten 1916, då han därifrån blev anmäld till nykterhetsnämnden, vilken därpå gjorde framställning om hans intagande å alkoholistanstalt; härom har ock överståthållareämbetet förordnat, utan att detta förordnande likväl på grund av hans tuberkulos kunnat gå i verkställighet.

Enligt vad som försports, torde Stockholms stads nykterhetsnämnd ha att förvänta anmälan om åtskilliga tuberkulosa alkoholist, utan att nykterhetsnämnden — som här påpekats — för närvarande har några medel att skydda samhället mot dem.

Det kunde ju tänkas olika sätt att lösa frågan om smittosamt sjuka alkoholisters tvångsinternering. En utväg vore att göra en lagändring, en-

ligt vilken vederbörande myndighet ägde att förordna, det dylik alkoholist, när han tillhörde en inom interneringslagens tillämplighetsområde fallande kategori, intoges å vederbörlig specialanstalt (tuberkulossjukvårdsanstalt, resp. sjukhus för med könssjukdomar behäftade) så länge han lede av sjukdom i smittosamt stadium. Genom en sådan åtgärd vore här berörda missförhållande avhjälpd vad beträffar Stockholm och andra större samhällen, som äga ett väl ordnat sjukvårdsväsen. I alla de fall åter, där det vore fråga om en av smittosam sjukdom lidande alkoholist, som tillhör kommun, vilken icke har tillgång på sjukhus, där sådan kan erhålla vård, kvarstode ju emellertid alltjämt det missförhållandet, att tvångsinternering vore omöjlig, även när interneringslagen eljest vore tillämplig. Den bästa lösningen av frågan torde därför otvivelaktigt vara den, att staten själv vidtager de för omhändertagande av smittosamt sjuka alkoholister nödiga åtgärderna, vare sig genom anordnandet av en särskild avdelning för sådana vid statens alkoholistanstalt å Venngarn eller kanske än bättre genom skapandet av en ny sjukvårdsanstalt för ändamålet.

* * *

I ännu ett par andra hänseenden synes oss statens anstaltsväsen på området behöva kompletteras. Som nämnts är Venngarnsanstalten avsedd endast för manliga alkoholister. För kvinnliga alkoholister finnes emellertid sedan årsskiftet en erkänd anstalt, Gunnarskog vid Flisby i Småland. Då detta nu är den enda alkoholistanstalt, där till dryckenskap hemfallna kvinnor kunna tvångsinterneras, har man ingen annan utväg än att göra ansökan hit, då det gäller att verkställa myndighets förordnande om kvinnas intagande å allmän alkoholistanstalt. Bland alkoholister kunna emellertid, som bekant, finnas de mest skilda typer, från sådana olyckliga, som fallit offer för dryckenskap, men i fråga om vilka eljest icke något är från samhällssynpunkt att anmärka, till rena brottslingstyper och lösdrivareelement. Bland de kvinnliga alkoholister, för vilka Stockholms stads nykterhetsnämnd gjort ansökan till Gunnarskog, finnas också representanter för helt olika kategorier, å ena sidan ett par gifta kvinnor, å andra sidan en djupt förfallen 55 år gammal kvinna, som under de sista 25 åren varit dömd till böter för fylleri 500 gånger, därav ända till 86 gånger på ett år (1913), 43 gånger varit intagen å försörjningsinrättning och slutligen även blivit dömd till tvångsarbete, därifrån hon emellertid inom kort blev frigiven av hälsoskäl. För en liten alkoholistanstalt, som huvudsakligen

är avsedd för sådana till dryckenskap hemfallna, beträffande vilka möjlighet till förbättring icke kan anses utesluten och som endast har ett fåtal platser för tvångsinternerade, såsom fallet är med Gunnarskog, måste det emellertid helt naturligt vara mycket olägligt att mottaga en alkoholist av den typ, som den sistnämnda tillhör, då resultatet av anstaltens verksamhet med avseende på övriga här intagna därigenom lätt kan äventyras. Det föreligger med andra ord ett verkligt behov, att det anordnas en statsanstalt för *kvinnliga* alkoholister, som tillhöra de oförbätterligas, de kriminellas och de vagabonderandes kategorier.

Slutligen kan det även ifrågasättas, om det icke är av behovet påkallat, att det upprättas en ny statsanstalt för oförbätterliga, kriminella och vagabonderande *manliga* alkoholister. Det ligger i sakens natur, att sådana icke gärna mottagas å de erkända alkoholistanstalterna, varav det för närvarande finnes 4 för till dryckenskap hemfallna *män* avsedda, nämligen de tre Flodakolonierna (i Vemdalen, vid Hästveda och å Salbohed) samt den för Norrköpings stad anordnade anstalten, Vintersbo i Rönö församling, utan bliva de oförbätterliga alkoholister, ifråga om vilka tvångsinternering beslutes, under nuvarande förhållanden samtliga hänvisade till statens alkoholistanstalt å Venngarn. Denna skall emellertid, som nämnts, enligt det för densamma gällande reglementet, i mån av plats mottaga även andra manliga alkoholister än sådana, som ej lämpa sig för de erkända anstalterna. Särskilt är det naturligtvis av behovet påkallat, att det å statsanstalt beredes plats för i rusigt tillstånd samhällsvådligt uppträdande alkoholister, om vilkas tvångsinternering gjorts framställning, när för sådana fall ej finnes tillgång på plats å erkänd anstalt. Sådana alkoholister höra emellertid ofta alls icke till de oförbätterligas kategori utan kunna tvärtom från behandlingssynpunkt höra till de mera godartade fallen. I själva verket finnes det för närvarande intagna å Venngarnsanstalten å ena sidan åtskilliga fall, där möjligheten för återuppföstran till ett nyktert och ordentligt liv icke utan vidare kan anses utesluten, och å den andra alkoholister tillhörande de oförbätterligas, de kriminellas, och de vagabonderandes kategori. Några exempel på de av senare slaget å Venngarns vårdanstalt intagna må till den avhandlade frågans belysande här anföras:

1) L., f. 66, fränskild; dryckenskap orsak till skilsmässan; använder rusdrycker så ofta han kommer åt sådana; dricker även tekniska preparat; kan ej försörja sig, utan ligger familjen (en gammal moder och en syster) till last; har i hemmet understundom uppträtt våldsamt; varit intagen å Katarina sjukhus flera gånger och även flera gånger å alkoholistanstalt (Eolshäll och Floda), där han emellertid haft svårt att finna sig i disciplinen; varit dömd till böter för fylleri och varit varnad för lösdriveri flere gånger samt ett par gånger även varit dömd till tvångsarbete; har under senare år följande tider varit intagen å Stockholms stads arbetsinrättning: ^{01/12} 1912—

$^{10}/_2$ 1913, $^{15}/_3$ 1913— $^{2}/_4$ 1913, $^{5}/_4$ — $^{15}/_4$ s. å., $^{20}/_4$ — $^{30}/_5$ s. å., $^{31}/_{10}$ — $^{10}/_{11}$ s. å., $^{10}/_{11}$ — $^{30}/_{11}$ 1914, $^{4}/_4$ — $^{15}/_5$ s. å., $^{20}/_6$ — $^{18}/_7$ s. å., $^{20}/_6$ — $^{30}/_6$ s. å., $^{7}/_{10}$ — $^{28}/_{12}$ s. å., $^{6}/_2$ — $^{28}/_8$ 1915, $^{1}/_4$ — $^{27}/_4$ s. å., $^{11}/_5$ — $^{15}/_6$ s. å., $^{17}/_8$ — $^{25}/_8$ s. å., $^{2}/_{11}$ — $^{22}/_{11}$ s. å., $^{20}/_{12}$ 1915— $^{24}/_2$ 1916, $^{28}/_2$ — $^{27}/_1$ s. å., $^{1}/_5$ — $^{29}/_6$ s. å.

2) A., född 62, ogift; började missbruka alkohol vid 36 års ålder (?); går långa tider och dricker dagligen, använder maltdrycker och billigt vin; bor å olika ungarshotell, har under de sista åren ej haft annat än tillfälligt arbete vid hamnen; har blivit varnad för lösdriveri 1899, 1901, 1913 samt varit dömd till tvångsarbete 1896, 1902, 1903, 1905 och 1907. Å arbetsinrättningen har han varit intagen 15 gånger, senast 1915 och å allmänna försörjningsinrättningen 29 gånger, senast 1914; sedan 1910 flera gånger årligen varit intagen å Katarina sjukhus, år 1910 sammanlagt 157 dagar, år 1911 sammanlagt 237 dagar, år 1912 sammanlagt 299 dagar, år 1913 sammanlagt 303 dagar, år 1914 sammanlagt 271 dagar, år 1915 sammanlagt 353 dagar och år 1916 (delvis å Katarina sjukhus och delvis å Långbro sjukhus) sammanlagt 185 dagar.

3) R., f. 68, gift, men rymde hustrun från honom 1903; har sedan många år missbrukat rusdrycker; sedan 1904 upprepade gånger dömts till böter för fylleri; dömd till tvångsarbete 4 gånger. ett par gånger straffad för stöld, en gång för förfalskning och en gång för förskingring; under senare år omväxlande intagen å Katarina sjukhus, sinnessjukanstalt (för kortare tider) och alkoholistanstalt; intagen å allmänna försörjningsinrättningen 4 gånger och å arbetsinrättningen 19 gånger.

Det ligger ju i sakens natur, att därest en alkoholistanstalt, som dock har till uppgift att mottaga även sådana alkoholist, beträffande vilka förbättring under gynnsamma anstaltsförhållanden icke är utesluten, skall bliva hämmad i sin uppfostrande verksamhet å dylika personer, därest å densamma hyses ett större antal alkoholist, tillhörande de typer, varpå här anförda fall utgöra exempel. Föreståndaren för Venngarns vårdanstalt har också hos Stockholms stads nykterhetsnämnd anhållit, att den ej måtte dit översända alltför många oförbätterliga och kriminella alkoholist. Med anledning härav har nykterhetsnämnden ifråga tillsvidare uppskjutit att göra framställning om tvångsinternering av till nykterhetsnämnden anmälda, till nämnda typer hörande manliga alkoholist, som ingått å arbetsinrättningen eller allmänna försörjningsinrättningen. Av sådana kunna nämnas en för närvarande å arbetsinrättningen befintlig alkoholist, som varit där intagen icke mindre än 73 gånger, omväxlande med det han varit intagen å allmänna försörjningsinrättningen (12 gånger) samt dömd till tvångsarbete eller avtjänat straff för begångna brott (dels stöld, dels misshandel), ävensom en för närvarande å allmänna försörjningsinrättningen befintlig alkoholist, som under de sista tio åren varit där intagen sammanlagt 56 gånger. Anledningen till att för dylika socialt onyttiga individer, då de i sitt nödläge ingått å den kommunala arbets- eller försörjningsinrättningen, vistelsen å sådan ofta blir relativt kort för varje gång, är den, att de ju icke, då de ingått frivilligt och ej äro intagna för skuld, kunna kvarhållas mot sin vilja utan måste släppas den dag de ej längre kunna motstå längtan att åter komma ut i samhället. Att en sådan »behandling» av alkoholist är synnerligen irrationell, ligger ju i öppen dag. Både för alkoholisten

själv och för samhället är det naturligtvis då vida bättre att han utan avbrott för längre tid kan kvarhållas å anstalt. Det är ju också detta man med lagen om behandling av alkoholister åsyftat att vinna bl. a. i dylika fall. Frågan är emellertid, på vad sätt omhändertagandet av dylika oförbätterliga, kriminella och vagabonderande alkoholister lämpligast skall ske, då ett hopande av dem å Venngarns vårdanstalt säkerligen skulle alldeles omöjliggöra denna anstalts uppfostrande verksamhet å övriga där intagna. Oss synes det som den enklaste lösningen av frågan vore om det å Svartsjö egendom på nödigt avstånd från därvarande tvångsarbetsanstalt, anordnades en filial till Venngarnsanstalten för här avhandlade slag av alkoholister. Som bekant framkastade fattigvårdslagstiftningskommittén i sitt betänkande med förslag till lag om behandling av alkoholister den tanken, att statsanstalten för alkoholister kunde förläggas till Svartsjö om också administrativt skild från därvarande tvångsarbetsanstalt. Att det ej kunnat vara lämpligt att icke hava någon annan statsanstalt än en till Svartsjö förlagd, synes oss uppenbart. Annorlunda synes oss däremot vara, när fråga är om en filial till den egentliga statsanstalten, som avser att, till gagn för dennas verksamhet, mottaga *endast* oförbätterliga och i högre grad kriminella samt uti friheten till vagabondage förfallna alkoholister. Då sådana individer ju i alla fall nästan alltid varit dömda till tvångsarbete, kan det väl icke vara något olämpligt, att den för dem anordnade alkoholistanstalten förläggas till Svartsjö. Därigenom skulle också den stora fördelen vinnas, att kostnaderna för en sådan anstalt skulle bliva relativt låga, då arbetskraft för arbetet kunde erhållas bland de å Svartsjö tvångsarbetsanstalt intagna.

Till sist må också framhållas, att en till Svartsjö förlagd alkoholistanstalt för svårare fall otvivelaktigt skulle komma att utöva ett fördelaktigt disciplinerande inflytande på de å Venngarnsanstalten intagna.

På grund av vad sålunda blivit anfört få vi härmed föreslå,

att riksdagen ville besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande frågan om anordnande av särskilda anstalter för internering av dels smittosamt sjuka alkoholister och dels oförbätterliga alkoholister av båda könen.

Stockholm den 26 januari 1917.

Alfred Petré.

G. H. von Koch.